

Literatura oświecenia

1. XVIII wiek to czas powieści. Powieść narodziła się dzięki istnieniu eposu i romansu. Rozwijała się dzięki pisaniu pamiętników, wspomnień, opisów podróży i tekstów dziennikarskich. Pierwszą powieścią był napisany jeszcze w baroku prześmiewający epos rycerski „Don Kichot”. Kamieniem milowym dla gatunku stały się „Przypadki Robinsona Cruoe” Daniela Defoe z 1719 roku i „Podróże Guliwera” Jonathana Swifta.
2. W oświeceniu panowały trzy rodzaje powieści: satyryczno – obyczajowa, fantastyczno – utopijna i powieść czuła, często pisana w formie listów lub pamiętników. Służyła do przedstawiania przeżyć wewnętrznych bohatera. Co do bohatera – miał on nastawienie krytyczne do rzeczywistości. Oceniał ją. Zwłaszcza w powieści utopijnej, w której podróżował po krajach o ustroju idealnym i porównywał tamtejsze szczęśliwe społeczeństwo do społeczeństwa czytelników.
3. W powieści rządziła zasada prawdopodobieństwa. Służyły temu różne sztuczki. Tekst stylizowano na znaleziony gdzieś rękopis (tak było z powieścią pt. „Rękopis znaleziony w Saragossie” pióra Jana Potockiego) lub pamiętnik (wspomniane „Przypadki Robinsona Cruoe”). Takie prawdziwe teksty miały więc prawo moralizowania i wychowywania odbiorcy. Znaną polską powieścią była powieść edukacyjna Ignacego Krasickiego pt. Mikołaja Doświadczyńskiego Przypadki.
4. Drugim popularnym gatunkiem oświecenia był poemat heroikomiczny nawiązujący do antycznego eposu, czyli poematu bohaterskiego. Poemat heroikomiczny zrywał jednak z zasadą decorum, czyli jedności tematu i stylu. Patetycznie opisywano śmieszne i małe wydarzenia, co dawało poczucie komizmu.
5. W XVIII wieku uwielbiano ten gatunek gdyż oprócz tego, że bawił to jeszcze nauczał, piętnował wady i przywary, oceniał negatywne postawy.
6. Oświeceniowym ideałom dydaktyzmu służyła też powiastka filozoficzna. Utwór prozatorski, w którym narrator opowiada historię mającą na celu pokazać światopogląd autora. Suchy wykład byłby nudny. Powiastka przemycła go pod płaszczykiem wartkiej, ciekawej opowieści. Powiastki służyły propagowaniu oświeceniowej filozofii. Pisali je Wolter („Kandyd”) i Diderot („Kubuś fatalista i jego Pan”). Fabuła powiastek składała się z luźno związanych z sobą scen. Bohater był prosty, by łatwiej można było zrozumieć co go spotyka.

Miejsce na Twoją reklamę
info: reklama@lykwiedzy.pl

7. Jeśli moralizować, to najlepiej przez śmiech. Na tym polu wspaniale sprawdzała się satyra i bajka. Satyra to wiersz, który uczy i moralizuje. Przedstawia i krytykuje zjawisko społeczne, np. pijaństwo czy wady kobiet. Postacie występujące w satyrze są przerysowane. Zła teraźniejszość zwykle stoi w kontrze do dobrej przeszłości. Bajka wykorzystuje natomiast alegorię. Obok znaczenia dosłownego zawiera znaczenie przenośne. Odkrywa w ten sposób ogólne prawdy i wartości. Zamiast wyłożyć je wprost, zaskakuje czytelnika przenośnią.

8. Duże tradycje ma bajka zwierzęca. To zwierzęta przenoszą cechy ludzi. Lis jest przebiegły, mrówka pracowita, owca głupia. W Polsce występowały dwa rodzaje bajek. Epigramatyczna i narracyjna. Ta pierwsza narodziła się dzięki twórczości Ezopa. Bajka ezopowa jest krótka. Narracyjną uprawiał Francuz – Jean de La Fontaine.

9. Poeci oświecenia chętni sięgali do sielanki. Głównie ci uprawiający sentymentalizm. Sielanka zajmuje się życiem ludzi wsi – pasterzy, rolników, rybaków czy myśliwych. Jest to głównie utwór liryczny, ale nie brakuje w nim dialogów czy opisów. W Polsce sielankę uprawiał m.in. Franciszek Karpiński.

Miejsce na Twoją reklamę
info: reklama@lykwiedzy.pl